

XVII-wieczne rajskie wrota w Muzeum Ikon w Supraślu

W 2022 roku Muzeum Podlaskie w Białymstoku otrzymało dofinansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na *Zakup muzealiów – XVII-wiecznych rajskich wrót* do zbiorów Muzeum Ikon w Supraślu. W dniach **17–31 lipca 2022** roku zakupione wrota można zobaczyć na ekspozycji Muzeum Ikon w Supraślu przed poddaniem ich procesowi konserwacji.

Muzeum Ikon w Supraślu gromadzi i prezentuje zabytki będące świadectwem tradycji, kultu oraz różnorodności ikon ze względu na proveniencję, jak również styl wykonania. Na bazie bogatych zbiorów utworzona została reprezentatywna ekspozycja sztuki sakralnej. Oprócz walorów wystawienniczych zabytkowe ikony stanowią świadectwo przemian historyczno-religijnych właściwych konkretnym przedziałom czasowym. Pomimo jednej z największych kolekcji ikon w Polsce (obecnie 1600 zabytków), Muzeum Ikon w Supraślu nie posiadało dotychczas w zbiorach rajskich wrót – dofinansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyczyniło się do uzupełnienia kolekcji supraskiego muzeum o zabytek związany z przestrzenią świątyni obrządku wschodniego.

Rajskie Wrota nazywane są również: *Bramą Królewską*, *Świątą Bramą*, *Królewskimi Wrotami*, *Świątymi Wrotami*, *Carskimi Wrotami* (od jednego z tytułów Zbawiciela: *Car Sławy* czyli *Król Chwały*). Umieszczone są w centrum dolnego rzędu przegrody ołtarzowej i z perspektywy ekspozycji muzealnej stanowią ważny element wizualizacji kompozycyjno-ikonograficznej ikonostasu. Przybierają formę dwuskrzydłowych drzwi w wejściu do sanktuarium, symbolizując przejście do świata niebiańskiego. W

zależności od czasu powstania, miejsca oraz warsztatu, opracowanie wrót przybierało różnorodne formy. Od XVII stulecia wrota charakteryzuje coraz bogatsza ornamentalna snycerska, częstokroć pokrywana złoceniami. Skrzydła drzwi wypełniała ażurowa rzeźbiarska dekoracja z umieszczonymi pośród niej ikonami. Na wrotach umieszczano w medalionach wizerunki: czterech ewangelistów, niekiedy wyobrażone również symbolicznie – św. Mateusz jako anioł, św. Marek jako lew, Łukasz jako woł i św. Jan jako orzeł – natomiast w górnej części wrót przedstawiano scenę Zwiastowania, z archaniołem Gabrielem na lewym skrzydle i Matką Bożą na prawym.

Zakupione *rajskie wrota* cechuje przede wszystkim bogata ażurowa snycerka, niegdyś wielobarwnie polichromowana, obecnie pokryta nawarstwieniami przemałowań. W zdobieniach dominuje spiralnie ułożona gęsta wić akantowa i laurowa, z finezyjnym motywem wielobarwnych rozetek kwiatowych (spod przemałowań widoczne są akcenty zielone, czerwone, a także pozłacane i posrebrzane). W ornamentykę rzeźbiarską zostały wkomponowane wizerunki ikonowe. Medaliony z przedstawieniami Zwiastowania i ewangelistów przybierają w formę liści wyrastających z rozgałęzień stylizowanej wici z motywami kampanuli. Na odwrociu wrót widoczne są ślady zastosowanych narzędzi snycerskich oraz osadzone kute zawiasy, na których niegdyś wrota zamocowane były w ikonostasie. Zakupione dzięki dotacji MKiDN XVII-wieczne *rajskie wrota* wymagają konserwacji, która przywróci w pełni ich walory ekspozycyjne, a także przeprowadzenia badań związanych z ustaleniem proveniencji zabytku.

Poprzez uzupełnianie kolekcji zabytków sztuki sakralnej Muzeum Ikon w Supraślu pragnie przybliżyć publiczności ważny obszar wielokulturowego dziedzictwa. Ekspozycja i zbiory supraskiego muzeum pozostają interesujące zarówno dla badaczy, jak również dla osób pragnących poznać istotę sztuki związanej z chrześcijańskim Wschodem.

Rajskie wrota, snycerka – drewno polichromowane, złocenia;

**ikony – deska, tempera, złocenia, XVII w., a.n., nieznane,
zbiory Muzeum Ikon w Supraślu**

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

*Zakup muzealiów – XVII-wiecznych rajskich wrót
dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego*